

בש"פ 2350/21 - עבד כמאלה, נידאלכנעאן, בניהו אליוגאייב, עבד סולטאן, חאמדחאלבי, ואליד חלבי, תגרירכנעאן נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

בש"פ 2350/21

לפני: כבוד השופט ד' מינץ

העוררים: 1. עבד כמאלה
2. נידאלכנעאן
3. בניהו אליוגאייב
4. עבד סולטאן
5. חאמדחאלבי
6. ואליד חלבי
7. תגרירכנעאן

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערר על החלטת בית המשפט המחוזי באר שבע
(השופט א' משניות) בת"פ 70331-09-16 מיום
7.3.2021

תאריך הישיבה: כ"ט בניסן התשפ"א (11.4.2021)

בשם העוררים: עו"ד שלומי שרון
בשם המשיבה: עו"ד אופיר ביתן

החלטה

לפני ערר לפי סעיף 53 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996 (להלן: חוק)

המעצרים) על החלטת בית המשפט המחוזי בבאר שבע (כב' השופט א' משניות) בת"פ 70331-09-16 מיום 7.3.2021 במסגרתה הורה על חילוט ערבויות העוררים במלואן, לאחר שהנאשם, לו ערבו העוררים, לא התייצב לדיונים בעניינו ועל פי החשד ברח מהארץ.

1. ביום 29.9.2016 הוגש כתב אישום נגד זיאד כנעאן (להלן: הנאשם), ובית המשפט הורה על מעצרו מאחורי סורג ובריה עד לתום ההליכים נגדו. בדיון שנערך ביום 3.4.2018 הורה בית המשפט על מעצר הנאשם בפיקוח אלקטרוני, לרבות פיקוח מלא ותמידי לסירוגין של כל העוררים והפקדת ערבות על ידי כל אחד מהם בסכום של כ-50,000 ש"ח. לאורך ההליך הוקלו תנאי שחרורו של הנאשם. בין היתר, ביום 28.4.2019 הורה בית המשפט על ביטול מעצר הבית הלילי של הנאשם וחובת הליווי שהוטלה על העוררים תוך קביעה כי יתר תנאי השחרור יעמדו בעינם.

2. ביום 8.7.2019 ניתנה הכרעת הדין בעניינו של הנאשם בנוכחותו, הוא הופנה לשירות המבחן לצורך קבלת תסקיר, ונקבע מועד לשמיעת טיעונים לעונש. אלא שהנאשם לא התייצב לפגישה עם שירות המבחן שתואמה איתו, וביום 1.12.2019 גם לא התייצב לדיון בטיעונים לעונש. בא-כוחו טען כי נותק הקשר עמו במהלך חודש ספטמבר 2019. במועד הדיון הציגה המשיבה מסמך של משטרת ישראל, לפיו הנאשם נמלט מהמשטרה בעת ניסיון לעצור אותו בחשד למעורבות בעבירות אחרות ולפי הערכת המשטרה הוא יצא מישראל עם דרכון מזויף. בעקבות זאת, בית המשפט המחוזי הורה על דחיית הטיעונים לעונש למועד אחר, וכן הורה על הוצאת צו הבאה נגד הנאשם ועל חילוט ההפקדה הכספית והערבות הבנקאית של הנאשם בסך כולל של 70,000 ש"ח. הנאשם גם לא התייצב במועד הדיון הנדחה, ובית המשפט קבע את בקשת המשיבה לחלט את ערבויות העוררים לדיון.

3. בדיון שנערך ביום 27.7.2020 טענה המשיבה כי בהחלטה מיום 28.4.2019 במסגרתה בוטלו מעצר הבית הלילי של הנאשם וחובת הליווי כאמור, נקבע במפורש כי יתר תנאי השחרור שנקבעו ייוותרו בעינם, ולכן הערבות שהעמידו העוררים עודנה בתוקף. בכתב הערבות עליו חתמו העוררים הם התחייבו, בין היתר, לוודא כי הנאשם יתייצב לכל דיון שייקבע. בנסיבות אלה, כאשר אין מחלוקת כי הנאשם הפר את תנאי השחרור, יש להורות על חילוט הערבויות במלואן. מנגד הפנו העוררים להחלטה האמורה מיום 28.4.2019 וטענו כי זו הביאה לסיום הפיקוח. לא נותר תנאי מגביל שקשור בעוררים ואין מקום לחלט את ערבותם בשל הפרת תנאי השחרור על ידי הנאשם. נוסח כתב הערבות עליו חתמו העוררים הוא נוסח קבוע, ומטרת הערבות אינה הבטחת התייצבותו של נאשם למשפטו, אלא כי אדם יסכים להגביל עצמו על מנת לפקח על אדם אחר. העוררים חתמו על כתב הערבות כאשר הנאשם שהה במעצר בית מלא ולא היו מודעים לכך שערבותם עומדת בתוקפה גם לאחר ביטולם של כל תנאי המעצר.

4. לאחר שמיעת באי-כוח הצדדים נעתר בית המשפט המחוזי לבקשת המשיבה לחלט את הערבויות. בהחלטתו צוין כי העוררים נבדקו ואושרו על ידי שירות המבחן, כאשר כל אחד מהם חתם על כתב ערבות בו התחייב לשלם לאוצר המדינה עד סך של 50,000 ש"ח אם הנאשם יפר את תנאי שחרורו. התנאי הראשון המפורט בכתב הערבות הוא חובתו של הנאשם להתייצב לכל דיון בעניינו. יתרה מכך, במהלך הדיון בעניין מעצרו של הנאשם בפיקוח אלקטרוני, הגיש בא-כוחו תצהירים שנחתמו על ידי כל העוררים, בהם הצהירו כי הם מודעים לחובות הפיקוח המוטלות עליהם ולאפשרות שהמדינה תחלט את הערבות הכספית שנתנו. בנוסף, בבקשה לדיון חוזר בתנאי השחרור מיום 31.3.2019, נכתב כי "די בערבויות הכספיות שהופקדו כדי להבטיח את המשך התייצבותו [של הנאשם] להליך המשפטי". גם בדיון שהתקיים בבקשה, בא-כוח הנאשם ציין במפורש כי הוא אינו מבקש להורות על ביטול הערבויות הכספיות. בנוסף, בהחלטה שבה הורה בית המשפט על ביטול מעצר הבית הלילי וחובת הליווי על ידי העוררים נאמר במפורש כי "יתר התנאים יישארו בעינם". משמע כי הערבויות הכספיות של העוררים עומדות בתוקפן. בנסיבות אלה,

טענות העוררים כי סברו שהחלטה האמורה מאיינת את כל חובותיהם כעריבים, חסרות שחר ועומדות בניגוד מוחלט להחלטת בית המשפט. אין חולק כי הנאשם הפר את תנאי השחרור שלו ובכך גם הפרו העוררים את חובתם הבסיסית לוודא את התייצבותו של הנאשם להמשך משפטו. כפועל יוצא מכך מצא בית המשפט לנכון לקבל את בקשת המשיבה ולהורות על חילוט הערבויות של כל אחד מהעוררים במלואן.

5. מכאן הערר שלפני. העוררים שבו וטענו כי ביצעו את תפקידם כמפקחים בהצלחה ותפקידם הסתיים עם ביטול חובת הפיקוח בהחלטת בית המשפט מיום 28.4.2019. לאחר שבוטלה חובת הפיקוח שלהם, בוטלה שליטתם על מעשי הנאשם ומסיבה זו סברו כי פקע תוקף הערבות עליה חתמו. בנוסף, העלו העוררים טענות שונות נגד כתב הערבות. לחלופין טענו כי ההחלטה על חילוט הערבויות היא סמכות שבשיקול דעת בית המשפט ולכן הייתה פתוחה לפניו האפשרות להורות על חילוט חלקי בלבד של הערבויות.

6. מנגד, באת-כוח המשיבה טענה כי דין הערר להידחות. לטענתה, אי התייצבות נאשם לדיונים במסגרת ההליך המשפטי הפלילי המתנהל נגדו היא הפרה חמורה המצדיקה חילוט מלוא סכום הערבות מכלל העריבים. במקרה זה, חובת העוררים להבטיח את התייצבותו של הנאשם לדיונים הייתה ברורה וחד משמעית ובית המשפט המחוזי אף דחה את טענותיהם בהקשר זה מכל וכל. המשיבה הגישה בקשה קודמת לחילוט הערבויות ביום 11.4.2018 בעקבות כך שהנאשם לא התייצב לדיון, ובית המשפט המחוזי, בנוכחות מרבית העוררים, הבהיר שאחד התנאים לשחרור הערובה הוא הבטחת התייצבות הנאשם למשפטו ואי התייצבותו תהווה הפרה בוטה של תנאי השחרור. כל עוד הערבות לא בוטלה היא עודנה בתוקף ובענייננו אף קיימת החלטה פוזיטיבית על המשך תחולתה.

7. דין הערר להידחות. סעיף 21(ב)(1) לחוק המעצרים קובע כי בית המשפט לא ייתן צו מעצר אלא אם נוכח כי לא ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך של שחרור בערובה ותנאי שחרור, שפגיעתם בחירות הנאשם, פחותה. ערובה מוגדרת בסעיף 41 לחוק המעצרים כ"ערבון כספי או ערבות עצמית של חשוד או של נאשם, בין לבדם ובין בצירוף ערבות מכל סוג שהוא, ערבות או ערבון כספי של עריבים, הכל כפי שיורה בית המשפט או הקצין הממונה, לפי הענין", ובית המשפט רשאי לשחרר אדם בערובה בשלבים שונים של ההליך הפלילי (סעיף 44 לחוק המעצרים). הערובה הכספית אותה מטיל בית המשפט על העריבים כתנאי לשחרור לחלופת מעצר, נועדה להבטיח שהם יעמדו בהתחייבויות שנטלו על עצמם (בש"פ 1902/19 אביטן נ' מדינת ישראל, פסקה 44 (2.6.2019) (להלן: עניין אביטן)).

8. סמכותו של בית המשפט להורות על חילוט ערבות בשל הפרת תנאי שחרור בערובה מעוגנת בסעיף 51 לחוק המעצרים. חילוט ערבויותיהם של מפקחים וצדדים שלישיים משרת תכלית הרתעת משולשת: הרתעת הערב הקונקרטי לבל יזנח את מחויבותו; הרתעת הרבים, מפני שחילוט של ערבות במקרה של הפרה תורם להעברת המסר שעניינו חשיבותן של ההתחייבויות שנוטלים על עצמם מי שמסכימים לפקח על נאשמים ונידונים; הרתעת הנאשם-המפוקח מפני פגיעה בדורשי טובתו שנאותו לערוב לו, ככל שיפר את תנאי השחרור בערובה (ראו: בש"פ 8163/12 אלון נ' מדינת ישראל, פסקה 18 (19.11.2012)). הרתעה זו חיונית, שכן בלעדיה תוגבל יכולתם של בתי המשפט לעשות שימוש בכלי של שחרור לחלופת מעצר, ובכך להבטיח פגיעה מינימלית בזכותו של העצור לחירות.

9. בענייננו, אין חולק כי הנאשם הפר את תנאי שחרורו בכך שלא התייצב לדיון בעניינו ועל פי דו"ח משטרתי ברח מן הארץ לאחר מתן הכרעת הדין. אין בידי לקבל את טענות העוררים כלפי נוסחו של כתב הערבות או את הטענה כי לא הבינו את התחייבותם לאשורה. בכתב הערבות צוין באופן מפורש כי אחד מתנאי הערובה הוא

"שהנאשם/המערער/המשיב/המבקש יתייצב למשפט/לדין בערעור בתיק הנ"ל בכל מועד שייקבע לכך בדין". חתימת העוררים על כתב הערבות מהווה הסכמה מפורשת לכך שהם נוטלים על עצמם את האחריות להבטחת התנאים שנקבעו בעניינו של הנאשם.

10. מעבר לכך, אף אם לא היה מצוין באופן מפורש בכתב הערבות כי אחד מתנאי השחרור הוא התייצבותו של הנאשם לדיונים בעניינו, סעיף 48(א) לחוק המעצרים מבהיר כי "שחרור בערובה" הוא "על תנאי שהמשוחרר יתייצב לחקירה, לדין במשפטו או בערעור, או לנשיאת עונשו, בכל מועד שיידרש, וכן שיימנע מלשבש הליכי משפט" וכפי שנפסק בעבר על ידי בית משפט זה:

"ההתייצבות לחקירה, לדין במשפט, לערעור ולנשיאת העונש וכן מניעת שיבוש הליכי משפט, הם תנאים מנדטוריים שנקבעו על ידי המחוקק והם חלים באופן אוטומטי מכוח החוק על כל 'כתב ערובה' הנחתם במסגרת שחרור בערובה. המשכו של הסעיף מכיל רשימה בלתי סגורה של תנאים אופציונליים שבית המשפט רשאי להוסיף, כולם או מקצתם, לפי שיקול דעתו. נראה - איפוא - כי גם משלא נקבעו במפורש בהחלטת בית המשפט כל התנאים לשחרורו של נאשם בערובה, חל האמור בסעיף 48(א) רישא כהוראה הגלומה בהחלטת השחרור בערובה, מכוח החוק. על כן יש לקרוא אל תוך החלטת בית המשפט את הוראת סעיף 48(א) רישא, באופן שזו מהווה חלק אינטגרלי מהחלטת בית המשפט". (בש"פ 4348/99 ארוך נ' מדינת ישראל, פסקה 5 (3.11.1999)).

על כן, בעצם הסכמתם לערוב לשחרורו של הנאשם, התחייבו העוררים מיניה וביה גם להתייצבותו להליכים נגדו.

11. גם אין לקבל את טענת העוררים כי בהחלטה מיום 28.4.2019, בה בוטל מעצרו הלילי של הנאשם וחובת הליווי שהוטלה עליהם, הם שוחררו למעשה מערבותם. בית המשפט קבע באופן מפורש בהחלטתו כי "יתר התנאים [תנאי שחרורו של הנאשם] יישארו בעינם". קבלת פרשנות העוררים לפיה עם ביטולה של חובת הליווי, תמה חובת הפיקוח המוטלת עליהם והם למעשה שוחררו מערבותם, תחתור תחת התכליות ההרתעתיות של חילוט הערובה שפורטו לעיל (ראו: עניין אביטן, פסקה 51). מעבר לכך, אם אכן סברו העוררים כי הם אינם עוד ערבים לנאשם, מדוע לא פנו בבקשה להשבת הערבויות שהעמידו או להבהרת החלטת בית המשפט? לעוררים הפתרונים.

12. לבסוף, על אף שחילוט הערבות הוא סמכות שבשיקול דעת של בית המשפט (ראו: בש"פ 8626/04 צ'וסקין נ' מדינת ישראל (10.10.2004); עניין אביטן, פסקה 46), סבורי כי בנסיבות העניין צדק בית המשפט המחוזי בקבעו כי יש לחלט את מלוא סכום הערבויות. כפי שנפסק זה מכבר:

"אדם המקבל על עצמו לערוב לשחרורו של נאשם לחלופת מעצר צריך לצפות, אפוא, כי אם נאשם המצוי תחת פיקוחו יפר את תנאי השחרור ימצא הוא, הערב, נפגע בכיסו בגובה סכום הערבות שעליה התחייב" (בש"פ 8768/07 אלוג' נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (20.5.2008)).

דברים אלו נכונים בענייננו על דרך קל וחומר כאשר מדובר בהימלטות נאשם מישראל.

כאמור, הערר נדחה.

ניתנה היום, י"ג באייר התשפ"א (25.4.2021).

ש ו פ ט
